

Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду
Београд, Краља Милана 50

Сенату Универзитета уметности у Београду
Београд, Косанчићев венац 29

Предмет: Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

**„Утицај музике Андалузије на интерпретацију композиција за соло чембало
Доменика Скарлатија и Антонија Солера“,**

Кандидат: Софија Перовић

Комисија за оцену и одбрану у саставу: Зорица Ћетковић, редовни професор ФМУ у пензији – ментор, Срђан Тошић, редовни професор – коментор, Маја Смиљанић - Радић, редовни професор, Вера Огризовић, редовни професор, др ум. Милан Поповић, доцент, је упозната са писаним делом докторског уметничког пројекта кандидата Софије Перовић „Утицај музике Андалузије на интерпретацију композиција за соло чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера“.

На основу сазнања која је стекла анализом овог рада, биографских података, досадашњих уметничких резултата кандидата и уметничке презентације, Комисија подноси следећи извештај Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду и Сенату Универзитета уметности у Београду.

Биографија кандидата

Софија Перовић (1985) је основне студије чембала на Полиинструменталној катедри Факултета музичке уметности у Београду завршила 2010. године у класи проф. Милоша Петровића, за непуне три године, као један од најбољих студената генерације. Након завршетка мастер студија чембала у класи проф. Зорице Ћетковић (које је завршила с просечном оценом 10), 2011. године добија престижну стипендију Владе Републике Француске захваљујући којој одлази на мастер 2 студије оперске режије у Париз.

Године 2012. са максималним бројем бодова на пријемном испиту уписала је докторске академске студије чембала на Факултету музичке уметности у Београду у класи проф. Зорице Ћетковић где јој је одобрена тема докторског уметничког пројекта “Утицај музике Андалузије на интерпретацију композиција за соло чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера” (ментор проф. Зорица Ћетковић, коментор проф. Срђан Тошић).

За време студија чембала, похађала је бројне мајсторске курсеве у земљи и иностранству које су водили еминентни светски уметници и педагози као што су Жори Винукур (Француска), Цереми Џозеф (Аустрија), Марија Луиза Балдасари (Италија), Стивен Дивајн (Велика Британија), Шалев Ад-Ел (Израел), Агнеш Ротко (Мађарска), Бландин Рану (Француска), Хавијер Нуњез (Шпанија), Френк Купер (САД), Стефан Беши (Француска) и многи други.

У јулу 2008. и 2011. године, као стипендисткиња шпанске владе боравила је у Гранади на Међународном фестивалу Мануел де Фаља, где је похађала мајсторску радионицу Меги Кол и свирала на завршним концертима фестивала, као и на концерту *Tocar con...* на ком су одабрани полазници курса свирали са еминентним уметницима приликом ког је свирала Солеров концерт за два чембала са шпанским чембалистом Јордијем Регуантом.

Године 2008. Софија Перовић је изабрана да представља ФМУ на летњем курсу Аустријске барокне академије у Гмундену. У августу 2010, као и јулу 2011. и 2014. године, наставила је своје усавршавање на Аустријској барокној академији где је похађала мајсторске курсеве проф. Ника Парла (Велика Британија) и проф. Алин

Жестер (Француска). Редовно учествује на мајсторским курсевима Фестивала Чембало – жива уметност на ком је 2013. године одржала солистички концерт извевши значајна дела Баха и Хендла. Исте године режирала је и завршни концерт овог фестивала који је носио наслов „Монтеверди и венецијанска барокна екстраваганца“.

Као солисткиња и у камерним саставима, наступала је на великом броју концерата у Београду (у Великој сали Коларчеве задужбине, Великој сали СКЦ-а, галеријама Артгет и Прогрес, Павиљону Цвијета Зузорић, Атријуму Народног музеја, Музеју примењене уметности, Етнографском музеју, Галерији Коларца), у Синагоги у Новом Саду, као и у Шпанији и Аустрији. Са пијанисткињом Наташом Пенезић изводи дела савремене музике за клавир и чембало.

Софија Перовић тренутно ради и докторат са темом „Развој антихероја од егзистенцијалистичког позоришта до театра апсурда“ на Филолошком факултету у Београду, као и докторат са темом „Музичка драматургија и савремена оперска режија“ на Универзитету Париз 8.

Као оперски редитељ пред београдском публиком дебитовала је 2014. године режијом опере *Крунисање Понеје* на великој сцени Опере и театра Мадленианум, а 2015. године поставила је на сцену Битеф театра монооперу Франсиса Пуланка *Људски глас*.

Редовно учествује на међународним научним скуповима и симпозијумима из области књижевности, позоришта и музике и објављује стручне радове у земљи и иностранству. У новембру 2015. године учествовала је на великом међународном интердисциплинарном симпозијуму „Les pratiques de la voix sur scène“ у Паризу, док је у новембру 2013. одржала предавање о београдској опери у периоду од 1992. до 2000. године у оквиру међународног скупа „Les lieux de l’Opéra en Europe“ у париској Опери Комик (Opéra Comique) у којој је у сезони 2011/2012 радила као асистент драматурга. Њен мастер рад „Aremide et Tosca dans la mise en scène de Robert Carsen“ који је успешно одбранила 2012. године на Универзитету Париз 3 – Нова Сорбона, објавила је издавачка кућа Presses académiques francophones.

Софија Перовић је добитница бројних награда и стипендија међу којима се издвајају награде „Доситеја“ Фонда за младе таленте, награда града Београда за младе таленте, као и Југоконцерта.

Детаљна анализа докторског уметничког пројекта

Писани део докторског уметничког пројекта кандидата Софије Перовић „Утицај музике Андалузије на интерпретацију композиција за соло чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера“ се састоји од четири поглавља са потпоглављима, закључка и списка коришћене и навођене литературе, разврстане у публикације, новинске чланке, докторске и мастер радове, као и интернет изворе.

У уводном делу су јасно дефинисане полазне хипотезе, циљ, као и методе уметничког истраживања. Кандидат своје истраживање гради на хипотези према којој су елементи музике Андалузије (као регије у оквиру Шпаније са посебном музичком традицијом и фолклором) утицали, не само на музички стил Доменика Скарлатија и Антонија Солера, већ и на саму технику свирања чембала, коју у овом случају доводи у везу са шпанском музиком писаном за гитару (али и друге, првенствено трзачке инструменте), промовишући тезу о фолклору и народним играма као фактору који продукује исти (или слични) технички приступ на различитим инструментима. У прилог оваквом мишљењу, кандидат наводи пример фламенка, чији су елементи присутни и у музици Доменика Скарлатија и Антонија Солера за чембало, али чија интерпретација и дочаравање карактера захтевају другачију технику свирања од уобичајене чембалистичке технике која се примењује у извођењу музике осталих европских стилова 18. века.

Креирање интерпретативног концепта у музици Доменика Скарлатија и Антонија Солера кандидат поставља као сложено естетско питање са бројним контроверзама, наводећи полемике између присталица тзв. „историјски информисаног извођења“ и оних који сматрају да се музичка интерпретација не може учити само на основу упутстава аутора из периода барока. С тим у вези, кандидат поставља храбру тезу према којој „чак и да постоје конкретни докази о томе како је ова музика била

извођена у 18. веку, не значи да бисмо ми данас били у обавези да је на идентичан начин репродукујемо“ – осврћући се на чињеницу да данас нема довољно сачуваних података од стране самих Скарлатија и Солера који се тичу интерпретације њихових дела.

Уметничко истраживање има за циљ да утврди на који начин су елементи андалузијског фолклора – присутни у делима Доменика Скарлатија и Антонија Солера – утицали на технику свирања чембала. Кандидат је у раду применио три истраживачка метода – историјски, аналитички и компаративни, који су представљени кроз опширна поглавља формирајући комплетну слику о интерпретацији дела за чембало двојице иберијских композитора.

Прва три поглавља рада су историјско-информативног карактера и пружају свеобухватну слику о времену, условима и утицајима у којима се развијала музика Андалузије, као и о личностима Доменика Скарлатија и Антонија Солера.

У првом поглављу „Фламенко и елементи андалузијског фолклора – историјат, одлике и утицаји“, кандидат је применио историјски метод научног истраживања позивајући се на бројну литературу шпанских аутора. Дат је детаљни опис Андалузије, њене историје и музичке традиције чији су арапски и сефардски утицаји учествовали у формирању њеног главног музичког репрезента – фламенка. Због тога је овом плесу посвећено важно место у оквиру поглавља – кандидат у низу потпоглавља представља податке о етимологији и историјату фламенка, врстама и класификацијама фламенко плеса и певања. Посебан осврт је дат кроз два потпоглавља; у потпоглављу I.4.2 се анализирају и презентују технике свирања фламенка на гитари (што је од посебне важности и у вези са даљим истраживањем које се тиче креирања чембалистичке интерпретације), док је у потпоглављу I.4.4 дат приказ фанданго плеса, облика који су у својој музици за чембало користили и композитори Доменико Скарлати и Антонио Солер.

У другом и трећем поглављу рада, кандидат пажњу посвећује детаљним биографијама композитора Доменика Скарлатија и Антонија Солера, њиховим уметничким путевима, развоју и интересовањима. Описане су специфичности њиховог музичког језика и стила, као и утицаји који су ова двојица композитора имала на своје савременике, али и композиторе у 20. веку.

Последње поглавље „Утицаји технике свирања фламенко гитаре на технику свирања чембала“ представља пресек практичног уметничког истраживачког рада којим се кандидат бавио у конципирању своје интерпретације. Кандидат се у потпоглављима IV.1 и IV.2 у највећој мери ослања на резултате компаративног метода: након детаљног осврта на историјат и технику свирања фламенко гитаре (као једног од главних медијума у репрезентовању фламенка) и њој сродних инструмента, анализирају се могућности примене гитаристичких техника у чембалистичкој интерпретацији. С тим у вези приказане су специфичне гитарске технике као што су тремоло, арпеђо, голпе и развадо, које су потом примењене у композицијама за чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера. Кандидат затим даје детаљан опис историјата, развоја, звучних и техничких карактеристика чембала на иберијском полуострву у 18. веку, са циљем формирања слике о интерпретативним могућностима музике Скарлатија и Солера. Податке о чембалистичким регистрацијама, тонском опсегу и звучним ефектима шпанских чембала кандидат наводи како би их супротставила и упоредила са звуком и тонским ефектима гитаре.

Потпоглавље IV.3 са насловом „Анализа елемената шпанског фолклора у композицијама за чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера“ представља пресек кроз практично-извођачки део докторског уметничког пројекта, то јест одабране сонате за чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера, као и Фанданго за чембало Антонија Солера. Кандидат се детаљно бави интерпретативним захтевима и проблематиком нудећи својеврсна уметничко-интерпретацијска решења на основу претходно постављене тезе о могућностима примене гитаристичких техника у свирању чембала. С великом пажњом су анализирани основни чиниоци чембалистичке интерпретације који се односе на специфичности у оквиру ритма и метра, као и артикулације. Понуђена су креативна решења која се односе на могућности орнаментације и регистрације у функцији постизања што уверљивијих ефеката гитаристичке музике, и самим тим, истицања карактеристичних фламенко мотива и ефеката. Потпоглавље је због тога употпуњено великим бројем нотних примера из соната за чембало у којима кандидат препознаје и представља ритмичке и мелодијске обрасце карактеристичне

за фламенко, као и друге андалузијске музичке форме и певања. Кроз примере се указује и на постојање композиционо-хармонских техника и склопова типичних у музици за гитару (акорди и арпеђа који указују на примену гитаристичке разгвадо технике, као и ачакатуре), оправдавајући на тај начин специфична музичко-техничка решења која је кандидат применио у конципирању свог извођења. Током овог потпоглавља, кандидат се у великој мери позива на истраживања америчког музиколога и чембалисте Ралфа Киркпатрика (чији је дугогодишњи истраживачки рад о музици Доменика Скарлатија поставио темеље за сва даља истраживања), поредећи своја открића са његовим наводима.

Након закључка у коме заокружује истраживање личним освртом на могућности интерпретације музике за чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера, наведена је литература која садржи 37 јединица на српском, шпанском, енглеском и француском језику, а након тога су наведени и интернет извори.

Уметничка презентација

Јавно извођење докторског уметничког пројекта представљено је концертним реситалом одржаним дана 4. априла 2016. године у Музеју Народног позоришта у Београду. На програму концерта презентован је избор значајних соната за чембало из опуса композитора Доменика Скарлатија и Антонија Солера, као и Фанданго за чембало Антонија Солера.

Већ самим одабиром композиција, кандидат Софија Перовић је себи поставила комплексан задатак – интерпретативно веома захтевне композиције, како у техничком, тако и у музичком погледу. Али се у исто време пред публиком нашао и изузетно занимљив концепт у виду добро осмишљеног редоследа свих 14 соната контрастног карактера чији је интерпретативни врхунац дат извођењем „Фанданга“ Антонија Солера.

Избор изведених Скарлатијевих соната показао је велику разноврсност музичко-техничких захтева којима је кандидат одговорио надахнуто, сигурном интерпретацијом, инспирисан фламенко музиком, коју иначе сматра градивним

елементом Скарлатијеве музике. Захваљујући оваквој инспирацији, Софија Перовић је успела да након Скарлатијевих соната (као последњу нумеру на концерту) са полетом, убеђењем и живошћу савлада и интерпретира Солеров Фанданго у де-молу – дело чија дужина трајања и константна (готово минималистичка) хармонско-ритмичка репетитивност прете да извођача и публику одведу у извесну монотонију.

Софија Перовић се на јавном извођењу докторског уметничког пројекта показала као темперамант извођач креативног приступа, упуштајући се на моменте у естетски егзибиционизам и показујући екстравагантност интерпретативног израза, али увек остајући у оквирима стилски оправдане креативности.

Реализацијом концерта на одговарајућем нивоу, кандидат Софија Перовић је показала и доказала оправданост одабране теме.

Оцена остварених резултата и критички осврт референата

Кандидат Софија Перовић је у оквиру свог докторског уметничког пројекта „Утицај музике Андалузије на интерпретацију композиција за соло чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера“ кроз одабрана дела поменутих композитора свеобухватно и концизно анализирала могућности и чиниоце пресудне за креирање уметничког интерпретативног концепта. Подједнако озбиљно и детаљно је реализовала, како писани део пројекта, тако и уметничку презентацију.

Као главни мотив за одабир области и теме истраживања, кандидат наводи склоност ка извођењу музике Доменика Скарлатија, коју је осетила од почетка бављења чембалистичком интерпретацијом, а коју је потом даље развијала; испрва кроз студије чембала, а потом и кроз учешће и наступе на мајсторским курсевима и фестивалима у Шпанији (Андалузији). Како сама наводи, током боравка у Гранади 2008. и 2011. године, била је у прилици да на Међународном фестивалу *Мануел де Фаља* (Festival Internacional Manuel de Falla), изводи музику за чембало

композитора Антонија Солера и том приликом је препознала велику сличност његове музике са фолклорном музиком фламенко група које је слушала у појединим четвртима Гранаде.

Афинитет и љубав према овој врсти музике кандидат је у највећој мери и најочигледније исказао током уметничке презентације, која је по својој убедљивости и аутентичности музичког израза оправдала смисао спровођења уметничког пројекта на највишем нивоу студија.

Писани део докторског уметничког пројекта „Утицај музике Андалузије на интерпретацију композиција за соло чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера“ поседује прегледну и систематизовану структуру. Методологија уметничког истраживања је јасно објашњена и доследно спроведена. Кандидат је детаљно истражио и кроз бројне изворе представио све елементе андалузијског фолклора у музици за чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера у циљу формирања јединственог креативног уметничког интерпретативног концепта. Комисија сматра да овакав начин и резултат истраживања представљају посебан допринос и нови поглед на могућности музичке чембалистичке интерпретације у оквиру наше музичко-интерпретативне праксе, нарочито ако се има у виду њихово доследно спровођење у оквиру уметничке презентације.

Елементи формирања и утемељења шпанског музичког фолклора (као и његове касније стилизације у музици за чембало), сагледани су са разних аспеката и презентовани крајње детаљно и свеобухватно. Њихова реализација кроз музику за гитару није без разлога презентована опширно, јер управо је то била тачка која је повезала и преносила андалузијски музички фолклор са улица и тргова андалузијских места на двор где је нашла нови живот у музици за чембало.

Елементи шпанског фолклора у музици за чембало Доменика Скарлатија и Антонија Солера су анализирани детаљно и са циљем пружања нових погледа на могућности интерпретације. Кандидат је све могућности и решења интерпретације јасно навео, груписао и обрадио.

Када је сам интерпретативни концепт у питању (а на основу писаног рада кандидата) стиче се битан закључак да пуко препознавање фолклорних утицаја, као и утицаја музике за гитару приликом чембалистичке интерпретације нису сами

себи циљ, већ представљају креативну идеју-водиљу у презентовању карактеристичне виталности коју ова музика носи, а што је свакако пут за њено даље промовисање на концертним подијумима.

Закључак комисије

Софија Перовић представља посебну појаву на нашој културно-уметничкој сцени. Њена богата и разноврсна уметничка биографија обухвата професионално високошколско образовање у различитим уметничким и научним областима (којима се истовремено и активно бави), чиме се мало који уметник може подичити. С тим у вези, посебан утисак оставља сазнање да је подједнако активна и успешна, како у музичком, тако и у сценском и литерарном стваралаштву. Зато не треба да чуди што су је њена интересовања на пољу музичке интерпретације одвела управо у област шпанске музике за чембало, област у којој је јединство звучног, визуелног и драмског доживљаја неодојива и неопходна како би се дошло до јединственог уметничког музичко-интерпретативног решења. Њени музички афинитети, у комбинацији са њеним ангажовањима на пољу сценске уметности и књижевности, неизбежно су је водили ка формирању докторског уметничког пројекта у коме је сажела свој богати уметничко-стваралачки рад.

Софија Перовић је аргументовано и прецизно представила закључке уметничког пројекта, уз одговарајућа чембалистичка интерпретативна решења. Обимном и садржајном анализом разноврсних историјских, фолклорних, композиционих и интерпретативних елемената, указала је на велику посвећеност и интересовање ка истраживању и извођењу музике шпанских аутора, у овом случају Доменика Скарлатија и Антонија Солера и указала на ново виђење интерпретације њихове музике, чиме је дала подједнак допринос у областима музичке теорије и интерпретације, али и утрла пут ка остваривању јединства теоријске и интерпретативне мисли у циљу формирања аутентичног уметничког исказа.

Имајући у виду све претходно наведено, Комисија предлаже Наставно-уметничко-научном већу ФМУ и Сенату Универзитета уметности у Београду да прихвате писани део и концертно извођење програма докторског уметничког пројекта кандидата Софије Перовић под називом: „УТИЦАЈ МУЗИКЕ АНДАЛУЗИЈЕ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЈУ КОМПОЗИЦИЈА ЗА СОЛО ЧЕМБАЛО ДОМЕНИКА СКАРЛАТИЈА И АНТОНИЈА СОЛЕРА“.

Београд, 22. 04. 2016.

Комисија:

мр Зорица Ћетковић, редовни професор ФМУ у пензији, ментор

мр Срђан Тошић, редовни професор ФМУ, коментор

мр Маја Смиљанић - Радић, редовни професор ФМУ

мр Вера Огризовић, редовни професор ФМУ

др ум. Милан Поповић, доцент ФМУ